

Hemşirelikte Araştırma Öncelikleri¹

Süheyla ALTUĞ-ÖZSOY*

* Prof. Dr.,
Ege Üniversitesi Hemşirelik
Yüksekokulu, İzmir
e-mail: suheyla.ozsoy@ege.edu.tr

Özet

Bu makalede Dünya’da hemşirelik araştırmalarının gelişimi, araştırma önceliklerini belirlemenin yararı, amacı ve yöntemleri incelenmiştir. Farklı ülkelerde hemşirelik araştırmalarının gelişimi değişik faktörlerden etkilenmiştir. Hemşirelik araştırma önceliklerinin belirlenmesi uluslararası bir eğilimdir. Farklı ülkelerde hemşirelik araştırma önceliklerinden örnekler verilmiştir. Türkiye’de hemşirelik araştırma öncelikleri hakkında çok az şey bilinmektedir. Türkiye’de hemşirelik araştırma önceliklerinin belirlenmesi önerilmiştir.

Anahtar kelimeler: Hemşirelik, araştırma öncelikleri.

Research Priorities in Nursing

The development of nursing research, the benefit of setting research priorities, purpose, and methods in the world was examined in this article. The development of nursing research in different countries has been influenced by various factors. Setting nursing research priorities has become a trend internationally. In addition different countries in the world are examined nursing research priorities. Little is known about the nursing research priorities in Turkey. Setting nursing research priorities in Turkey were suggested.

Keywords: Nursing, research priorities.

Giriş

Hemşirelik araştırma önceliklerinin belirlenmesi uluslararası bir eğilimdir. Tüm Dünya’da ülkeler 1980’li yıllarda konuya ilgi göstermeye başlamış, 1990’lı yıllarda konu üzerinde çok yoğun çalışılmış ve günümüzde de konu önemini korumaktadır. Hemşirelikte bilimsel ça-

¹ 3. Ulusal Hemşirelik Araştırma Sempozyumu 10-11 Nisan 2006, Panel Konuşması

¹ 16. Ulusal Böbrek hastalıkları Diyaliz ve Transplantasyon Hemşireliği Kongresi 28 Ekim-1 Kasım 2006, Panel Konuşması

balanın oluşması ile önce hemşirelikte bilimsel bilgi oluşmaya başlamış ve daha sonra Ulusal Hemşirelik Araştırma Enstitüleri'nin kurulmasına yol açmıştır. Ülkelerin kaynaklarının tipi ve yapısı çok farklı olmasına rağmen, yüksek öncelikli alanlarda çalışmalar planlamak, bilimsel çabaların bu doğrultuda artması önemini korumuştur (Hinshow 1997). Dünya'da hemşirelik araştırmalarının gelişimi, araştırma önceliklerini belirlemenin önemi, araştırma önceliklerini belirleme yöntemleri ve farklı ülkelerin araştırma öncelikleri incelenerek Türkiye deki durumun gözden geçirilmesi bu derlemenin amacını oluşturmaktadır.

Dünyada Hemşirelik Araştırmalarının Gelişimi ve Araştırma Öncelikleri

Dünyada pek çok ülkede hemşirelik uygulamalarına yönelik, temel bilginin gelişimi ve araştırma programlarına doğrudan etki eden "resmi araştırma kurumları" kurulmuştur (Hinshow 1997). Amerika Birleşik Devletleri'nde 1988 yılında kurulan Hemşirelik Araştırma Ulusal Merkezi'nin (National Center for Nursing Research) ilk eylemi, hemşirelik alanında araştırma önceliklerini belirleme sorumluluğunun hemşire profesyonellerine ait olduğunu açıklamak olmuştur (Kim ve diğ. 2002). Bu kurum resmi olarak araştırma önceliklerini iki aşamada tanımlanmıştır. İlk aşama (1989-1994) öncelikleri, düşük doğum ağırlıklı bebeklerin korunmasından semptom ve ağrı yönetimine doğru sıralanmıştır. İkinci aşama (1995-1999) öncelikleri ise, kırsal hemşirelik uygulamaları için topluma dayalı yeni modeller, HIV enfekte birey ve ailelerin bakımı ile korunmaya yönelik girişimler, bilişsel işlevlerin bozulması, kronik hastalıklarla yaşama, immun yetersizlikle baş etmede davranışsal girişimler olarak sıralanmıştır (Hinshow 1997).

Farklı ülkelerde hemşirelik araştırmalarının gelişimi değişik faktörlerden etkilenmiştir. Amerika'da hemşirelik araştırmalarının geçmişi oldukça eski olmasına karşın, Avrupa'da hemşirelik araştırmalarının tarihi oldukça yenidir. Hemşire-

lik araştırmalarının gelişimi Avrupa ülkeleri arasında da farklıdır. Kuzeybatı ülkelerinde, diğer Avrupa ülkelerinden daha ileridedir. Hackmann'ın aktardığı üzere Tierney hemşirelik araştırmalarının gelişimini dört aşamada tanımlamıştır (Hackmann 2000).

1. aşama, bazı araştırmacıların kendi kişisel çabalarıyla yürüttükleri araştırma aktiviteleri ile karakterizedir. Hackmann'ın aktardığı üzere bu dönemi Lerheim "ilk öncü dönem" diye isimlendirmiştir.

2. aşama, ortak araştırmaların başladığı aşamadır. Ortak araştırmaların yürütülmesinde başlangıçta ulusal hemşirelik kurumları yaşamsal rol oynamıştır. Hemşirelik araştırmaları, ilk kez konferanslarda sunulmaya ve tartışılmaya başlanmıştır. Hemşirelik araştırmalarını kurumlar maddi olarak desteklemiştir. Bu dönemde Hollanda da 1978 yılında uluslararası hemşirelikte araştırma işbirliğinin güçlendirilmesi amacıyla Avrupa Hemşire Araştırmacılar Çalışma Grubu'nun (Workgroup of European Nurse Researchers) kurulmuş olması önemli bir olaydır (www.wenr.org).

3. aşama, gelecekte hemşirelik eğitiminin geliştirilmesi ile bağlantılıdır. Üniversitelerde lisansüstü hemşirelik programları kurulmuştur. Örneğin; Finlandiya'da 1979'da yüksek lisans programı, İsveç'te 1970'de doktora programı açılmıştır. Yayınlanan çalışmalarının sayısının artması, hemşirelik kitap ve dergilerinin de sayısının artmasını sağlamıştır.

4. aşama, hemşirelik araştırmalarının gelişimi için stratejik yaklaşımların yapıldığı dönemdir.

Avrupa'da Hemşirelik Araştırmalarını Etkileyen Kurumlar

Avrupa hemşirelik araştırmalarının tamamı Avrupa Konseyi ve Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından etkilenmiştir. Avrupa Konseyi'nin, hemşirelik eğitimi üzerine etkisi önemli olmuştur. Hemşirelik araştırmaları konusunda ilk kez bir grup uzman hemşire tarafından hazırlanan

model, birliğe üye ülke komitelerine (1996) önerilmiştir. Bu önerilerin bazıları araştırmaların uygulamaya aktarımı, hemşirelik araştırma eğitimi, araştırmaların desteklenmesi, ulusal ve uluslararası işbirliği gibi konular olmuştur. Avrupa'da hemşireliğe önemli etkisi olan ikinci kurum DSÖ'dür. Viyana deklarasyonu ile 1988 de, herkes için Avrupa sağlık hedeflerine ulaşmada, hemşirelik araştırmalarının önemi vurgulanmıştır (Hackmann 2000). DSÖ hemşirelik birimi, hemşireler için öncelikli araştırma alanlarını şöyle belirlemiştir (Hirschfeld 1998).

1. Sağlık bakım reformunun etkilerini değerlendirme.
2. Sağlık işgücünde arz ve talep.
3. Sağlık kurumları ve iş koşulları.
4. Bakım kalitesinin etkililiği ve uygulanabilirliği.
5. Hemşirelerin sağladığı hizmet kalitesi ve eğitim etkililiği.
6. İncinebilir nüfus için kaliteli hemşirelik bakımı ve çözüm getiren eylem araştırmaları.
7. Sağlık bakım sisteminin farklı düzeylerinde bakım kalitesi.
8. Araştırmalarda etik.
9. Bakım modellerinde kültürel yaklaşım.
10. Evde bakım.
11. İşçi sağlığı.
12. Enfeksiyon kontrolü.

Araştırma Önceliklerini Belirlemenin Önemi

İspanya da 1990'da bir grup hemşire, öncelikleri belirlemenin aşağıda yer alan üç temel amacı olduğunu söylemiştir (Casbas ve diğ. 2001).

1. Toplum için daha iyi sağlık amacına yönelik; yaşlı nüfus, terminal dönem hasta ve yakınları, bakım verenlerin yaşam kalitesi gibi konuları içeren öncelikler.

2. Daha iyi bakım amacı için; hemşirelik bakım sonuçlarını değerlendiren araçlar, ölçekler geliştirme.

3. Mesleki gelişimin sağlanması amacına yönelik ise; maliyet sistemlerinin geçerliliği, kavramsal modellerin kurulması, hemşirelik aktivitelerinde eğitimin tanımlanması ve araştırmaları artırma stratejilerin belirlenmesi.

Ülkeler, gelecekte planladıkları bilimsel aktiviteler için seçim yapmak zorundadırlar. Bunun en önemli nedeni araştırma maliyetlerinin çok yüksek olmasıdır. Öncelikleri belirlemede aşağıda yer alan üç yararlı kriterden söz edilmektedir (Yin ve diğ. 2000).

1. Araştırmanın bilimsel değerinin olması; özgünlüğü ve yeni keşif potansiyeli oluşturması ile araştırmaya ilgiyi artırması demektir.
2. Araştırmanın sosyal yararının olması; insan yaşamına katkı sağlaması, uluslararası anlayışa hitap etmesi ve ulusal saygınlık sağlaması demektir.
3. Araştırmanın uygulanabilir olması; toplumun gönüllüğü, araştırmanın maliyeti ve altyapısının uygun olması demektir.

Uluslararası bilgisayar ağının gelişimi, pek çok ülkede hemşirelerin araştırma ilgilerini paylaşmayı kolaylaştırmıştır. İncelenen ülkelerin çoğunda hemşirelik araştırma öncelikleri, eğitim ve klinik liderler kadar, hemşire araştırmacılar tarafından belirlenmiştir. Öncelikleri belirlemede aşağıda yer alan ölçütler kullanılmıştır (Hackmann 2000);

1. Ülkenin en önemli sağlık sorunlarını yansıtan öncelikler.
2. Mesleğin bilimsel gelişimine katkı sağlayan öncelikler.

Hemşirelik doktora eğitim programları olan pek çok ülke, kendi ülkelerindeki hemşirelik araştırma önceliklerini belirlemişlerdir (Kim ve diğ. 2002). Almanya'da hemşireler 1995 yılında ilk lisans mezunlarını vererek akademik derecelerini almıştır. İlk doktora programı 1997 yılında

başlamıştır. Günümüzde Almanya da 25 üniversitede yaklaşık 40 hemşirelik doktora programı vardır (Hackmann 2000). Amerika da 79, İngiltere de 36, Avustralya da 15, Kore de 12 hemşirelik doktora programı vardır (Kim ve diğ. 2002).

Öncelikleri belirlemenin sayısız yararları vardır. Öncelikleri belirlemek hükümetler, araştırmayı destekleyen kurumlar ve tüketiciler ile hemşirelik araştırmaları konusunda iletişimi arttıracaktır. Çok disiplinli araştırmaların artması hemşirelik dışındaki araştırmacıları anlamayı da kolaylaştıracaktır (Kim ve diğ. 2002).

Öncelikleri Belirleme Yöntemleri

İnsanlığın başlangıcından beri “gelecek” merak edilen önemli konulardan biri olmuştur. Bu merakın giderilmesi için farklı teknikler kullanılmıştır. Geleceği tahmin etme, bugünü daha iyi anlamayı sağlarken geleceğe giden yolu da kısaltmaktadır. Gelecek tahmini yalnızca bireysel merakları tatmin için değil, toplumsal, politik, tarihsel ve bilimsel pek çok kavramı açıklamakta ve bir sonraki adımı planlamakta da kullanılmaktadır. Bilimsel alandaki geleceği tahmin etme amacıyla dört farklı teknik kullanılmaktadır (Saçaklıoğlu 2005);

- Eğilimleri değerlendirme: Bu teknik ile ilgili bir konunun beklenen süre içinde nasıl değişim göstereceği, bugünün eğilimleri kullanılarak öngörülmektedir.

- Tarihsel analiz ve örnekleme: Bu teknikte tarihte yer alan bir olayın her yönüyle analiz edilmesini, bugün ve gelecekteki benzer olayları açıklamayı kapsamaktadır.

- Geleceğe giden alternatif yolların sistematik olarak geliştirilmesi: Bu tekniğin amacı pek çok alandaki mevcut bilgileri derlemek, farklı seçenekleri tartışmak, deneyimleri paylaşmak ve bireyleri yeni bilgi üretimi yönünde cesaretlendirmektir.

- Uzlaşma geliştirme tekniği: Farklı alt yapıları olan kişilerin deneyim ve bilgilerin bir ürün

olarak ortaya koyacak şekilde ortak paydada bir araya getirilmesidir. Uzlaşma yöntemleri de kendi içinde; Nominal grup tekniği (uzman panelle-ri), Delphi tekniği, RAND uygunluk tekniği, Uzlaşma geliştirme konferansları olarak gruplandırılmaktadır. Öncelikleri belirlemede en çok tercih edilen ilk iki teknik aşağıda açıklanmıştır.

Nominal grup tekniği; yapılandırılmış bir grup etkinliğidir. Katılımcıların bir seri başlık ya da anket üzerinden oylama yapmaları, tartışmaları ve yeniden oylamaları sürecinden oluşur. Maliyet etkin, hızlı, ilgililerin ve uzmanların bakış açılarında bir uzlaşmayı ortaya koyabilen niteliksel bir tekniktir. Uzman panellerinin temel özellikleri; yapılandırılmış bir “grup karar verme süreci” yaşanması, kişisel kararların ortaya çıkarılması, katılımcıların seçimleri hakkında geribildirim sunulması, yüz yüze ve açık iletişim kanallarının kullanılmasıdır (Saçaklıoğlu 2005).

Delphi tekniği uluslararası literatürde hemşirelik araştırmalarında öncelik belirlemede en çok tercih edilen teknik olmuştur. Bu teknik uzlaşma geliştirme teknikleri arasında en iyi bilinendir. Tekniğin en büyük amacı konu ile ilgili seçilmiş uzmanlar grubunun akılcı bir yaklaşımla ortak görüşlerinin alınması, bir anlamda ortak görüş sağlanması çabalarıdır. Önceliklerin saptanması, amaçların belirlenmesi ve bunların gelecekte alacağı durum üzerinde çalışılır. Bu anlamda tekniğin tanımlama, sıralama ve öncelikleri belirleme işlemlerini basitleştirdiği bilinmektedir (Hasson ve diğ. 2000, Powel 2003).

Farklı Ülkelerde Hemşirelik Araştırma Öncelikleri

Dünyanın pek çok ülkesi, gereksinimleri doğrultusunda ülke düzeyinde geniş ölçekli hemşirelikte araştırma önceliklerini belirlemelerinin yanı sıra, kendi alanlarının önceliklerini de belirlemişlerdir. Örneğin pediatri hemşireleri (Soanes ve diğ. 2003), kanser hemşireleri (Mcilpatrick & Kenney 2003), AIDS hemşireleri (Sowell 2000), acil hemşireleri (Bayley ve diğ. 2004), evde bakım hemşireleri (Madigan & Vanderboom 2005) ve

bölge hemşireleri (Annels ve diğ. 2005) kendi uzmanlık alanlarının araştırma önceliklerini belirlemişlerdir.

Danimarka, Finlandiya, İzlanda, Norveç İsveç 1995 yılında bir sempozyumda araştırma önceliklerini belirledikleri konular; yaşam boyu sağlık ve iyilik halinin yükseltilmesi, semptom yönetimi, yaşlı bakımı, maliyet etkililiğinin değerlendirilmesi, sağlık bakım sisteminin kısıtlılıklardır (Kim ve diğ. 2002).

Tayland'da doktora eğitimi veren fakülteler araştırma önceliklerini şöyle belirlemiştir. Korunma, sağlık sorunlarının yönetimi, yaşam kalitesinin iyileştirilmesi, sağlık ve hastalıkta birey, aile ve toplumun kendine bakım ve kendine güveni, incinebilir nüfusun sağlığının yükseltilmesidir (Kim ve diğ. 2002). Şili'de 1998 de bölgesel çabalarla 23 konu belirlenmiştir. Bunlardan bazıları şunlardır: Kadın sağlığı, aile, kırsal sağlık, hizmet içi eğitim gereksinimleri, öğrencilerde eleştirel düşüncenin yükseltilmesi, hemşirelik bakımının maliyeti (Kim ve diğ. 2002).

İngiltere'de toplam 1054 uygulama hemşiresine anket gönderilmiş %40 (426) hemşire yanıtlamıştır. Hemşireler tarafından önerilen öncelikler; diyabet, hemşirenin rolü, kalp hastalıkları, aile planlaması, kadın sağlığı, astım, hasta davranışları, farmakoloji, tarama, sağlıklı yaşam, yara bakımı, diğer konulardır (Davies ve diğ. 2002).

Çin'de 1999 da uygulama ve eğitim alanında çalışan yaklaşık 200 hemşire araştırma önceliklerini belirlemek için ulusal bir foruma katılmışlar. Önceliklerini fikirlerini yazma yöntemiyle şöyle belirlemişlerdir. Uygulama hemşireleri için; bakım kalitesi, yaşlı bakımı, enfeksiyon hastalıklarının önlenmesi, eğitim hemşireleri için; araştırma rolünün vurgulanması, eğitim ile uygulama arasında köprü kurma, yönetim hemşireleri için; ekonomik değerlendirme, araştırmaların etkililiği yüksek öncelikli konular olmuştur (Yin ve diğ. 2000).

İspanya'da 1998 de iki turlu delphi tekniği kullanılarak öncelikler belirlenmiştir. Mesleki ve

bilimsel dernek başkanları, farklı düzeydeki hemşire yöneticiler, hemşirelik okulu müdürleri, hakemli dergilerde orijinal makaleleri basılan yazarlardan veri toplanmıştır. Sonuçta, İspanya'da ulusal düzeyde hemşirelik araştırmalarında öncelikler tanımlanmıştır. İlk üç öncelik arasında hastane ve temel sağlık hizmetlerinde hemşirelik bakım kalitesini değerlendirmek, hemşirelik bakım sürekliliği için birinci basamak ve hastane arasında işbirliği, hemşirelik aktivitelerini ölçmede kullanılan araçların değerlendirmesi yer almıştır (Casbas ve diğ. 2001).

Hong Kong'da hemşireler, "Hemşirelik uygulamalarının ve bakım kalitesinin iyileştirilmesi için öncelikler konusunda vurgulanması gerekenler nelerdir?" sorusuna yanıt aramışlardır. Delphi tekniği (üç turlu), kullanılarak 190 kişilik hemşire uzman paneli oluşturulmuştur. Birinci turda hemşirelerin konuya ilişkin görüşlerini not etmeleri istenmiş, ikinci turda, birinci turdan elde edilen yanıtlar sınıflandırılmış ve bir liste oluşturulmuştur. Eğer dışarıda kalan ciddi bir alan varsa uzmanlarla ek araştırma başlıklarının eklenmesi konusu görüşülmüştür. Üçüncü turda, görüş birliği ve rafine etme aşaması olup, bu tur 11 puan üzerinden önceliklerin belirlenme aşamasıdır. Bu öncelikler şunlar olmuştur: Hemşire hasta iletişimi, ileri yaşam desteği, ilaç yönetimi, danışmanlık, hemşirelik kayıtları, ağrı yönetimi, yara bakımı, bası yaralarının önlenmesi, klinik riskler, enfeksiyon kontrolüdür (French ve diğ. 2002).

Kore'de hemşirelik araştırmaları için öncelikler belirlenmiş; öncelikleri saptamak için, çalışmaya katılan 26 uzmandan, iki turlu delphi tekniği ile 1013 araştırma probleminde derlenmiş 29 araştırma alanı belirlenmiştir (Kim ve diğ. 2002). Öncelikli alanların başında; klinik hemşirelik uygulamaları, evde sağlık bakımı, hemşirelik eğitimi, hemşirelik araştırmaları ve geriatri hemşireliği gelmektedir.

Ayrıca, Journal of Korean Academy of Nursing (1990-2000) dergisinde basılan 706 araştır-

ma makalesinin anahtar sözcükleri incelendiğinde öncelikli alanlar şöyle belirlenmiştir: Klinik hemşirelik uygulaması (%67.4), hemşirelik eğitimi (%15.6), hemşirelik araştırmaları (%11.5), yönetim (%8.8), hemşirelik politikaları (%7.1) (Kim ve diğ. 2002).

Avustralya'da 1995 den 2000 yılına dek hemşire yazarlar tarafından kaynak gösterilen hemşirelik dergilerinde basılan araştırmalar incelenmiştir. Toplam 11 Avustralya ve İngiltere hemşirelik dergisinden 509 makale analiz edilmiştir. En popüler konu hemşirelik eğitimi ve hasta bakımına ilişkin uygulama konularıdır. Araştırmaların çoğu hastanelerde yürütülmüştür. Veriler sıklıkla hemşirelerden ve izlenen hastalardan toplanmıştır. Kalitatif ve kantitatif yaklaşımlar birlikte kullanılmış, araştırmaların sadece %14.9'u fonla desteklenmemiştir (Borbasi ve diğ. 2002).

Türkiye'de Hemşirelik Araştırmalarının Gelişimi ve Araştırma Öncelikleri

Türkiye Avrupa ülkeleri arasında lisans düzeyinde eğitim veren ilk ülkedir (Smith 2006). Üniversite düzeyinde hemşirelik eğitimi 1955 yılında Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulunda, yüksek lisans eğitim 1968 yılında, doktora eğitimi 1972 yılında Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulunda başlatılmıştır. (Yavuz 2004).

Ülkemizde hemşirelikte ilk araştırmayı 1960 yılında Perihan Velioğlu ve arkadaşları yapmış ve yayınlamıştır (Özaydın 1998). Hemşirelik araştırmaları 1960-1980 yılları arasında oldukça yavaş bir gelişim göstermiştir. İlk ulusal hemşirelik kongresi 1885 yılında Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulunda yapılmıştır. Aynı kurumda 2000 yılında ilk ulusal öğrenci hemşirelik sempozyumu yapılmıştır. İlk kongre ve sempozyumlara daha çok akademisyen hemşireler katılım gösterirken sonraki yıllarda hemşireler ve öğrenci hemşirelerinde bilgi üretimine katkıları olumlu bir gelişmedir. Araştırma çalışmalarının örgütlü bir yapıya kavuşturulmasında diğer anlamlı adım 1996 yılında "Hemşirelikte Araştırma ve Geliştir-

me Derneğinin Ankara da kurulmasıdır. Dernek 1999 yılında "Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisini" ve 2002 yılında da "Hemşirelikte Araştırma İlke, Süreç ve Yöntemleri" kitabını yayınlamıştır. Ayrıca dernek iki yılda bir "Ulusal Hemşirelik Araştırma Sempozyumuna" ev sahipliği yapmaktadır (Özsoy 2007).

Türkiye'de hemşirelikte araştırma öncelikleri, ilk kez 1996'da Dokuz Eylül Üniversitesi'nin İzmir'de düzenlediği hemşirelikte araştırma grup çalışması raporunda yer almıştır (Hemşirelikte Araştırma Workshop Raporu 1996). Hemşirenin sağlığı geliştirme alanında etkinliğini artırıcı araştırmalar, sağlık sorunları çözümünde hemşire etkinliği, bakım standartları, politika belirleme, eğitim standartları vb. öncelikli araştırma konuları olarak belirlenmiştir. Bu rapor Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu dergisinde yayınlanmıştır (Hemşirelikte Araştırma Workshop Raporu 1996).

Özsoy ve Karaaslan (1995), 1985-1992 yılları arasında hemşirelikle ilgili tüm kongre ve sempozyum kitaplarında basılmış derleme yazılar dışında 330 araştırma makalesini incelemişlerdir. Araştırmaların konuları incelendiğinde en çok araştırılan konuların hemşirelik girişim ve uygulamalarının (%15.15) birinci sırada, hemşirelik eğitiminin (%12.12) ikinci sırada, bebek ve çocuk sağlığı (%11.21) konularının 3. sırada yer aldığını bulmuşlardır.

Hemşirelik Araştırma Geliştirme Dergisi'nde basılan makaleleri inceleyen Karatay ve Emiroğlu (2006) araştırma konularının; "bilim, araştırma, etik" birinci sırada, "hastaların yaşam kalitesi, memnuniyeti" ikinci sırada, "ölçek/ölçek uyarlama çalışmaları" üçüncü sırada yer aldığını bulmuşlardır.

Sonuç ve Öneriler

Dünyadaki gelişmelere benzer bir tablo ülkemiz içinde söz konusudur. Kişisel çabalarla yürütülen ilk çalışmalar, ortak araştırmalar ve kurum desteği, daha sonraki yıllarda yüksek lisans ve doktora tez çalışmaları gelmektedir. 1996'da

Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Derneği'nin kurulması ve 3. Ulusal Hemşirelik Araştırma Sempozyumunun (2006) ana temasını Araştırma Stratejilerin oluşturması dünyadaki hemşirelikte araştırmaların gelişim aşamalarına oldukça benzerdir.

Türkiye'de hemşirelikte araştırma önceliklerini belirlemede grup çalışması dışında bilimsel araştırma bulunmamaktadır. Zaman zaman bazı araştırmacılar farklı amaçlarla yürüttükleri çalışmalarda, daha önce yapılmış araştırma konularına bakarak dolaylı olarak araştırma konu eğilimlerini saptanmaya çalışmışlardır. Hemşirelikte araştırma önceliklerinin belirlenmesine yönelik henüz bilimsel hiçbir araştırma bulgusunun olmaması ise üzücüdür. Ülke düzeyinde Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Derneğinin öncülüğünde hemşirelikte araştırma önceliklerini belirleme çalışmaları başlatılmalıdır. Türkiye'nin tüm coğrafi bölgelerini temsil eden akademisyenlerin, hemşirelerin, hemşire yöneticilerin, dernek başkanlarının katılımı ile ülkenin genel olarak hemşirelik araştırma öncelikli alanları belirlendikten sonra, hemşirelerin uzmanlık alanlarına özgüde öncelik belirleme çalışmaları yapılmalıdır.

Ülkemizdeki araştırma geliştirme harcamaları içinde hemşirelik araştırmalarına ayrılan pay çok düşüktür. Ege üniversitesi rektörlüğü İdari ve mali işler daire başkanlığının resmi yazısında 2009 yılı Bilimsel Araştırma Projelerin komisyon kararı Hemşirelik yüksek okuluna ayrılan pay %2'dir. Bu sınırlı kaynakların verimli kullanılması gerekmektedir. Bölgesel ve kurumsal düzeyde hemşirelik araştırma öncelikleri belirlenmelidir. Yeni fon kaynaklarının yaratılması yanı sıra var olan fon kaynaklarına ulaşımında ve kullanımında yaşanan güçlükler aşılanmalıdır. Örneğin proje teklifi yazma, yabancı dil problemi vb. Ayrıca tez danışmanları ve araştırmacılar, araştırma konularını belirlerken konunun özgünlüğü yanı sıra öncelikli olup olmadığını da gözden geçirmelidir.

Türkiye'de hemşirelik araştırmalarının gelişimi ile ilgili ivedilikle yanıt bekleyen sorular var-

dır. Bu soruların her biri ciddi öncelikli araştırma konusudur. Araştırma üretenlerin öncelikleri ile araştırma sonuçlarını kullanacak olanların öncelikleri nelerdir? Araştırmaları maddi olarak destekleyen kurumların araştırma öncelikleri var mıdır? Lisansüstü eğitim veren kurumların tez çalışmalarında öncelikli çalışma alanları nelerdir? Hemşirelikte yürütülen çalışmalar birbirini destekleyen ve tamamlayan projeler midir? Tüm bu öneriler doğrultusunda araştırma planlayan ve bilimsel bilgi üreten hemşire araştırmacıların ciddi bir özelleştire yapmalarının da kaçınılmaz olduğudur.

Kaynaklar

Anells M, DeRoche M, Koch T, Lewin G, Lucke J (2005) A Delphi study of district nursing research priorities in Australia. *Applied Nursing Research* **18**, 36-43.

Bayley EW, Mclean SL, Desy P, McMahon M (2004) ENA's Delphi study on national research priorities for emergency nurses in the United States. *Journal of Emergency Nursing* **30**, 1, 12-21.

Borbasi S, Hawes C, Wilkes L, Stewart M, May D (2002) Measuring the outputs of Australian nursing research published 1995-2000. *Journal of Advanced Nursing* **38**, 5, 489-497.

Casbas TM, Arribas CM, Cortes IO, Cortes PC (2001) Identification of priorities for nursing research in Spain: a Delphi study. *Journal of Advanced Nursing* **35**, 6, 857-863.

Davies J, Heyman B, Bryar R, Graffy J, Gunnell C, Lamb B, Morris L (2002) The research potential of practice nurses. *Health and Social Care in the Community* **10**, 5, 370-381.

French P, Ho YY, Lee LS (2002) A Delphi survey of evidence-based nursing priorities in Hong Kong. *Journal of Nursing Management* **10**, 265-273

Hackmann M (2000) Development of nursing research in Germany in the European context. *International Journal of Nursing Practice* **6**, 222-228.

Hasson F, Keeney S, McKenna H (2000) Research guidelines for the Delphi survey technique. *Journal of Advanced Nursing* **32**, 4, 1008-1015.

Hemşirelikte Araştırma Workshop Raporu (1996) *Ege üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi* **12**, 1, 111-130.

Hirschfeld MJ (1998) Priorities for a Common Nursing Research Agenda. *International Nursing Review* **45**, 13-14.

Hinshaw AS (1997) International nursing research priorities. *Journal of Professional Nursing* **13**, 2, 68.

Karatay G, Emiroğlu ON (2006) Hemşirelikte araştırma geliştirme dergisinin makale ve yazar özellikleri açısından değerlendirilmesi. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*. **1**, 2; 59-68.

Kim JK, Oh EG, Kim CJ, Yoo JS, Ko IS (2002) Priorities for nursing research in Korea. *Journal of Nursing Scholarship* **34**, 4; 307-312.

Madigan EA, Vanderboom C (2005) Home health care nursing research priorities. *Applied Nursing Research* **18**, 221-225.

Mcilfatrick SJ, Keeney S (2003) Identifying cancer nursing research priorities using the Delphi technique. *Journal of Advanced Nursing* **42**, 6, 629-636.

Özaydın Z (1998) Türk Hemşireliğinde Büyük Bir Öncü; Prof. Dr. Perihan Velioğlu. *Hemşirelik Forumu*, **1**, 2, 53-58.

Özsoy SA, Karaaslan A (1995) Hemşirelik kongre ve sempozyumlarında sunulan araştırmalarının incelenmesi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* **11**, 2, 29-42.

Özsoy SA (2007) The struggle to develop nursing research in Turkey. *International Nursing Review*, **54**, 243-248.

Powell C (2003) The Delphi technique: myths and tealities. *Journal of Advanced Nursing* **41**, 4, 376-382.

Saçaklıoğlu F (2005) Tıp Fakültesi eğitim programı geliştirmede öncelikli sağlık sorunlarının belirlenmesi. DPT ve EBİLTEM destekli proje. Ege Üniversitesi Tıp fakültesi ABD, Tıp Eğitimi ABD, Ege Üniversitesi Basımevi, Bornova, İzmir.

Smith J.P (2006) Higher education and nursing. *Journal of Advanced Nursing*, **53**, 3, 259.

Soanes L, Faith G, Hannan J, Bayliss J (2003) Establishing nursing research priorities on a paediatric haematology, oncology, immunology and infectious diseases unit: involving doctors and parents. *European Journal of Oncology Nursing* **7**, 2, 110-119.

Sowell RL (2000) Identifying HIV/AIDS research priorities for the next millennium:A Delphi study with nurses in AIDS care. *Journal of Association of Nurses in AIDS care* **11**, 3, 42-52.

The Workgroup of European Nurse Researchers WENR Ulaşılan adres: www.wenr.org Erişim Tarihi: 3.8.2009.

Yavuz M (2004) Nursing doctoral education in Turkey. *Nurse Education Today*, **24**, 7, 553-559.

Yin TJC, Hsu N, Tsai SL, Wang BW, Shaw FL, Shih FJ, Chang WY, Henry B (2000) Priorities-setting for nursing research in the Republic of China. *Journal of Advanced Nursing* **32**, 1, 19-27.